

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות - חולין פ"א - בהמתן של צדיקים, דמאי, עיני קדושת א"י

Page 1 of 4 – YIJE 5780 – Set 13

- 1 תוספות מסכת חולין דף ה עמוד ב
- 2 צדיקים עצמן לא כ"ש - תימה דהא אשכחן יהודה בן טבאי שהרג עד זומם בפ"ק דמכות (דף ה:) ור' ישמעאל
- 3 שקרא והטה בפ"ק דשבת (דף יב:) ואור"י דדוקא במידי דאכילה אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן שגנאי
- 4 הוא לצדיק שאוכל דבר איסור ולספרים דגרסי (בפ"ק) דכתובות (דף כח:) גבי העלה עבד לכהונה על פיו השתא
- 5 בהמתן של צדיקים כו' משום דאתי לידי אכילת איסור שמאכיל בת ישראל שנשאת לו בתרומה והוא עבד ואין לו
- 6 בה קדושין ומיהו ברוב ספרים לא גרסינן ליה והיינו משום דליכא למפרך אלא כשהצדיק עצמו אוכל האיסור ובר"ה
- 7 (דף כא.) דאמר כמה בסיים תבשילא דבבלאי בצומא רבא דמערבא ובערב' פסחים (דף קו:) ר' ירמיה בר אבא
- 8 איקלע לבי רב אסי ואשתלי וטעם קודם הבדלה אף על גב דמיתתו באסכרה התם אכילת היתר הוא אלא שאוכל
- 9 בשעה האסורה ובבראשית רבה גרס ר' ירמיה דשדר לר' זירא כלכלה דפירי בין דין לדין אתאכיל פירי בטבליהו
- 10 ומיהו ההוא עובדא איתא במסכתא שקלים (דף ח.) וקאמר עלה ר' זירא אם הראשונים כמלאכים אנו כבר אינש
- 11 ואם הראשונים כבני אינש אנו כחמורים ולא כחמורו דר' פנחס בן יאיר [עיין עוד תוס' שבת דף יב: ד"ה רבי נתן
- 12 ותוספות פסחים קו: ד"ה אישתלי ותוספות יבמות צט: ד"ה ס"ד ותוספות גיטין ז. ד"ה השתא]
- 13 הרמב"ן ה:-
- 14 הא דאמרינן בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן. יש ששואלין עליה והרי ר' ישמעאל
- 15 מגדולי ישראל היה וקרא והטה כדאיתא בפ"ק דשבת, ובמס' מכות גבי יהודה בן טבאי איכא אמר ליה שמעון בן
- 16 שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממין נהרגין עד שיזומו שניהם, והודה
- 17 לדבריו שטעה את ההלכה ושפך דם נקי, ועוד דאמרינן ביבמות (צ"ב) גבי ר' אליעזר וקרעו את התורה בחמתן
- 18 קרעו ס"ד אלא נקרעה ספר תורה בחמתן והיה שם זקן אחד ואמר להם תמה אני אם לא יהיה בית הכנסת [זן] ע"ז
- 19 והיה, זו תקלה גדולה, ור"ת ז"ל היה אומר שאין אומרים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה על ידן אלא בדבר
- 20 אכילה שגנאי הדבר כמו שאמרו בגיטין (ז' א') שהרי אדם גדול הטיל אימה יתירה בתוך ביתו והאכילוהו דבר גדול
- 21 האכילוהו ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו', אבל באיסורין לא, ואין בטעם הזה לא טעם ולא ריח, ועוד דאמרינן
- 22 'בפ' [האשה] שנתארמלה (כ"ח ב') והעלו עבד לכהונה על פיו העלו ס"ד השתא בהמתן של צדיקים וכו'
- 23
- 24 ורבינו נ"ר פי' בהמתן של צדיקים אין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לאחרים על ידם, כחמורו של ר' פנחס בן יאיר
- 25 שהרי לא היתה מצווה בכך אבל שלא להכשיל הנותנין לא רצתה לאכול, ור' מאיר נמי כיון שבפני אחרים אכל אלו
- 26 היה איסור בדבר תקלה לאחרים היא שהרי התיר [רבי] את בית שאן על ידו, וכן שחיתת כותי שאכל ר' אמי הרי
- 27 באו להתירה על ידו, אבל בדבר עצמו אין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ויפה פירש, אלא שהוקשה
- 28 לי הא דאמרי' פ"ק דנדרים (ט' א' ושם י' א') כנדרי כשרים [וכו'] נדר בנזיר ובקרבתן לפי שאין הקדוש ברוך הוא מביא
- 29 תקלה על ידן ולא היו מביאין קרבן [חטאת] למקום לפיכך היו נודרים בנזירות (לפי כו'), אלמא שום תקלה נמי
- 30 במשמע, ויש לתרץ שאין הקדוש ברוך הוא מביא תקלה לצדיקים כלל בשוגג שבא ליטרה מסייעין אותו, אבל ר'
- 31 ישמעאל פשיעה היתה לו בדבר שלא חשש לדברי חביריו להחמיר, ור' אליעזר וחביריו שנקרעה ספר תורה על ידן
- 32 מתוך שבאו לכלל כעס באו לכלל חטא שכל הכועס כל מיני גיהנם שולטין בו (נדרים כ"ב א'), ודר' יהודה בן טבאי
- 33 שהרג עד זומם שמא מחויב לשמים היה אותו האיש וזימנו הקדוש ברוך הוא ליהודה בן טבאי לפגוע בו כי ההוא
- 34 מעשה (דרשב"א) [דראב"ש] (ב"מ פ"ג ב' ע"ש), שהרג אותו האיש ונשתטח על קברו ויצא קול ואמר לו אל ירע לך
- 35 הוא ובנו באו על נערה המאורסה ביום הכפורים ואמר שישו בני מעי שישו, וקשה לי הא דאמרו בבראשית רבה
- 36 פרשת חיי שרה ר' ירמיה שלח לר' זעירא חד קרסטל דתאנים ר' ירמיה אמר אפשר ר' זעירא אכיל להון דלא
- 37 מתקנן [ר"ז] אמר אפשר לר"י דלא משלח להון מתקנן] בין דין לדין מתאכל תאניא בטיבלן למחר קם ר' ירמיה עם ר'
- 38 זעירא אמר ליה תקנת אילין תאניא אמר ליה לא אמר ר' אבא וכו' אמר ר' חנינא אפי' חמרי לית אן חמריה דר'

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות - חולין פ"א - בהמתן של צדיקים, דמאי, עניני קדושת א"י

Page 2 of 4 – YIJE 5780 – Set 13

- 1 פנחס בן יאיר אי ייב ליה שערי טבילין לא טעמתון אן מכלין תאניא בטבלא, והא הכא שבאה תקלה לר' זעירא
2 על ידי ר' ירמיה, וי"ל שלשניהם פשיעה היה להם בדבר, אבל מ"מ זו קושיא מפורשת לפי ר"ת ז"ל
- 3 מרומי שדה מסכת חולין דף ה עמוד ב
- 4 תוס'. ד"ה צדוקים כו', ואור"י דדוקא במידי דאכילה כו'. ונראה הטעם משום דמאכל אסור מטמטם הלב כדאי' סופ"ג
5 דיומא דף ל"ט א'. ונראה דמזה הטעם ס"ל להראב"ד והובא ברא"ש ביומא פ' יוה"כ סי' י"ד, דמחללין שבת לחולה
6 שיש בו פקונ"פ ולא להאכילו נבלות וטרפות ואף על גב דשבת חמור, וכבר חקר הרא"ש בטעמו של דבר. ונראה
7 לדייק הכי מדאי' ביומא דף פ"ג ב', בשבת נמי פשיטא טלטול מדרבנן היא, הכא במאי עסקינן בעציץ שאינו נקוב
8 דרבנן, משמע הא אי הוי איסור הפרשת תרומה מה"ת הוי ניחא, אף על גב דאיסור שבת חמיר מתרומה וטבל, אף
9 על גב שאפשר לדחות דיש איסור מה"ת ואינו במיתה, הא מיהא הטעם הוא כמוש"כ. ותדע דבמדרש תנחומא פ'
10 שמות מפרשי הא דתנן בע"ז דף כ"ו א', דעובדת כוכבים מניקה בן של ישראל ברשותה, היינו שתאכל מאכלות
11 כשרות. ובזה מתיישב כל מה שנדחקו התוס' בע"ז שם במשנה זו. הרי דאפילו בתינוק בר הנקה חשו חז"ל
12 למאכלות אסורות שלא יזיק לו להבא
- 13
- 14 שיטה מקובצת- חולין ז.
- 15
- 16 רמב"ם הלכות מעשר פרק יג הלכה יח
- 17 מי שנפל שמן דמאי על בשרו משפשפו ואינו חושש, הלוקח יין למורייס או לאלונתית, או קטניות לעשות טחינין
18 חייב בדמאי, אבל הלוקח מורייס שיש בו יין או אלונתית, או שלקח טחינין הרי אלו פטורין מן הדמאי שלא גזרו על
19 תערובת דמאי, ואם היה הדבר שחייב בדמאי שנתערב כגון תבלין ושאר הוהיל וטעמו ניכר אינן בטלים ונמצאת כל
20 התערובות חייבת בדמאי
- 21 רדב"ז הלכות מעשר פרק יג הלכה יח
- 22 ואם היה הדבר וכו'. זה כלל בכל איסורין שבתורה שהתבלין שנותן טעם וניכר בכל הקדרה וכן השאור שנותן טעם
23 וניכר בעיסה אינו בטל לעולם וכל התערובות חייבת בדמאי
- 24 השוה רשי ומאירי-
- 25 [דינים דרבנן אחרים- השוה פסחים ל.- חמץ שעבר עליו הפסח...רמב"ם א:ה, טור- שו"ע, מג"א-ראב"ה, השוה
26 מרדכי חולין, תוה"ב]
- 27 רמב"ם הלכות מעשר פרק יא הלכה יג
- 28 המוליך חטיו לטוחן עם הארץ הרי הן בחזקתן שאינו חשוד להחליף, הולין לטוחן עכו"ם הרי הם דמאי שמא
29 החליפן בחיטים של עם הארץ, וכן המפקיד אצל עם הארץ הרי הן בחזקתן שאינו חשוד להחליף הפקדון. +/השגת
30 הראב"ד/ המוליך חטיו לטוחן וכו' עד שאינו חשוד להחליף הפקדון. א"א ואם מפני הספק הזה הלא הוא ספק
31 +ספיקא אלא שמא החליפן משלו ומירוח עכו"ם חייב מדרבנן
- 32 ר"י קורקוס הלכות מעשר פרק יא הלכה יג

**הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות - חולין פ"א -
בהמתן של צדיקים, דמאי, עניני קדושת א"י**

Page 3 of 4 – YIJE 5780 – Set 13

- 1 ביאור דבריו ס' נתחלפו או לא נתחלפו ואם ת"ל נתחלפו אפשר שהיו מעושרים דפירות ע"ה ס' הם ולא ודאי ולדעת
2 רבינו אפשר לתרץ דכיון שתקנו חכמים להפריש על פירות ע"ה חזר הספק ודאי לענין זה ועוד כיון שעיקרו מן
3 הספק נתקן אם היו מקילין בספיקו היו מבטלין תקנת הדמאי כיון שהוא ספק ורוב עמי הארץ מעשרין הם לכך
4 החמירו גם בספק ספיקו וכמו שכתבתי למעלה ועוד שהחלוף הזה קרוב לודאי שיתחלף לפי שהטוחן מביאין לו
5 קופות הרבה ומתחלפות ולאו אדעתיה דלא קפיד בה רב"ז הלכות מעשר פרק יא הלכה יג
- 6 והשיג עליו הראב"ד ז"ל ואם מפני הספק הזה הלא הוא ספק ספיקא אלא שמא החליפם בשלו ומירווח העכו"ם חייב
7 מדרבנן ע"כ. ופי' דבריו ספק החליף ספק לא החליף ואת"ל החליף שמא בשל חבר החליף ואנן אקשינן עליה כי
8 קושיא דיליה הוי ספיקא באיסורא דרבנן והוה לן למיזל לקולא ותו דתנא תני דמאי ומשמע דמאי דעלמא ולא ספק
9 ובעיקר קושיין איכא לתרוצי כיון דעיקר תקנת הדמאי היה מפני הספק חששו אפי' לספק ספיקא דשכיח וכה"ג
10 מתרצינן גבי בעיות של עכבר וככר בפיו לענין חמץ בפסח עיין שם: כי
- 11 כסף משנה הלכות מעשר פרק יא הלכה יג
- 12 כתב הראב"ד ואם מפני הספק הזה וכו'. טעמו לומר דהוי ספק שמא החליפן בחטים של ע"ה שמא לא החליפן
13 ואת"ל החליפן בחטים של ע"ה שמא אותו ע"ה עישר ותרם פירותיו ואני אומר דמאחר דקי"ל רוב עמי הארץ
14 מעשרין הם ואפ"ה חיישינן להו משמע דרבנן אחמור בהו בהא למיחש אפי' למיעוטא וה"ה דאחמור בהו למיחש
15 אפילו לספק ספיקא
- 16 תלמוד בבלי מסכת סוטה דף מח עמוד א
- 17 והא תניא: אף הוא ביטל את הוידוי וגזר על הדמאי, לפי ששלח בכל גבול ישראל וראה שאין מפרישין אלא תרומה
18 גדולה בלבד, ומעשר ראשון ומעשר שני מקצתן מעשרין ומקצתן אין מעשרין, אמר להם: בני, בואו ואומר לכם:
19 כשם שתרומה גדולה יש בה עון מיתה, כך תרומת מעשר וטבל יש בהן עון מיתה, עמד והתקין להם: הלוקח פירות
20 מע"ה - מפריש מהן מעשר ראשון ומעשר שני, מעשר ראשון מפריש ממנה תרומת מעשר ונותנה לכהן, ומעשר
21 שני עולה ואוכלו בירושלים, מעשר ראשון ומעשר עני - המוציא מחבירו עליו הראיה! תרתי תקן, ביטל וידוי
22 דחבירים, וגזר על דמאי של עמי הארץ
- 23 תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א
- 24 מאי מברך? מברך אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה והיכן צונו? רב אויא אמר: מלא תסור. רב
25 נחמיה אמר: שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. מתיב רב עמרם: הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכין עליו
26 ומזמנין עליו, ומפרישין אותו ערום ובין השמשות. ואי אמרת: כל מדרבנן בעי ברכה, הכא כי קאי ערום, היכי
27 מברך? והא בעינן והיה מחניך קדוש וליכא! - אמר אביי: ודאי דדבריהם - בעי ברכה, ספק דדבריהם - לא בעי
28 ברכה. והא יום טוב שני, דספק דבריהם הוא, ובעי ברכה! - התם כי היכי דלא לזילזולי בה. רבא אמר: רוב עמי
29 הארץ מעשרין הן
- 30 רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ג הלכה ה
- 31 בכל יום ויום משמונת הימים האלו גומרין את ההלל ומברך לפניו בא"י אל' מ"ה אקב"ו לגמור ג את ההלל בין יחיד
32 בין צבור, אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים מברך עליה אק"ב וצונו כדרך שמברך על המגילה ועל
33 העירוב, שכל ודאי של דבריהם מברכין עליו אבל דבר שהוא מדבריהם ועיקר עשייתן לו מפני הספק כגון מעשר
34 דמאי אין מברכין עליו, ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו. +/השגת
35 הראב"ד/ ולמה מברכין על יום טוב שני והם לא תקנוהו אלא מפני הספק כדי שלא יזלזלו בו. א"א זה הטעם לאביי
36 (שבת כג) אבל רבא חלק עליו ואמר שאין הטעם לדמאי אלא מפני שרוב ע"ה מעשרין הם אבל ספק אחר אפילו
37 +.בדרבנן מברכין

הרב מיכאל רוזנצווייג – מקורות - חולין פ"א - בהמתן של צדיקים, דמאי, עניני קדושת א"י

Page 4 of 4 – YIJE 5780 – Set 13

1	רמב"ם הלכות מעשר פרק ט
2	הלכה א
3	בימי יוחנן כהן גדול שהיה אחר שמעון הצדיק שלחו ב"ד הגדול ובדקו בכל גבול ישראל ומצאו שהכל זהירים
4	בתרומה גדולה ומפרישין אותה, אבל מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני היו עמי הארץ מישראל מקילין על עצמן
5	ולא היו מפרישין אותן, לפיכך גזרו שלא יהא נאמן על המעשרות אלא אנשים נאמנים, אבל עמי הארץ פירותיהן
6	ספק ואין נאמנין לומר מעושרין הן וזהו הנקרא דמ רמב"ם הלכות מעשר פרק ט
7	הלכה ד
8	כשמפרישין מן הדמאי תרומת מעשר ומעשר שני אין מברכין עליהן לפי שהוא ספק, לפיכך מותר להפריש כשהוא
9	ערום.
10	משנה מסכת דמאי פרק א
11	משנה ד
12	הדמאי מערבין בו ומשתתפין בו ומברכים עליו ומזמנין עליו ומפרישין אותו ערום בין השמשות הא אם הקדים [*]
13	מעשר שני לראשון אין בכך כלום שמן שהגרדי סך באצבעותיו חייב בדמאי ושהסורק נותן בצמר פטור מן הדמאי:
14	משנה מסכת דמאי פרק ג.א'
15	משנה א
16	מאכילין את העניים דמאי ואת האכסני' דמאי [*]